

Hón Quản, ngày 29 tháng 12 năm 2023

THAM LUẬN

**Kinh nghiệm và giải pháp nâng cao chất lượng hoạt động giải trình,
chất vấn và xem xét trả lời chất vấn tại phiên họp
của HĐND và Thường trực HĐND**

*(Thực hiện theo Kế hoạch số 448/KH-HĐND ngày 26/11/2023
của Thường trực HĐND tỉnh)*

Kính thưa chủ tọa hội nghị, thưa quý vị đại biểu !

Chất vấn và trả lời chất vấn tại kỳ họp HĐND là hoạt động giám sát quan trọng của HĐND nói chung và của đại biểu HĐND nói riêng. Kể từ sau khi Luật tổ chức chính quyền địa phương và Luật hoạt động giám sát của Quốc hội và HĐND được ban hành, hoạt động chất vấn tại các kỳ họp HĐND các cấp nói chung đã thu hút sự quan tâm, theo dõi của cử tri và dư luận xã hội. Thông qua chất vấn và trả lời chất vấn, nhiều vấn đề cử tri quan tâm, bức xúc được làm rõ và được giải quyết. Hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn cũng đã giúp cho HĐND các cấp có cơ sở để ban hành các Nghị quyết sát với tình hình thực tiễn. Từ đó ngày càng đáp ứng niềm tin, sự kỳ vọng của quần chúng nhân dân đối với hoạt động của cơ quan quyền lực Nhà nước tại địa phương.

Bên cạnh những kết quả đạt được, thực tiễn cũng cho thấy, hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn tại kỳ họp HĐND thời gian qua vẫn còn những tồn tại hạn chế: Vẫn còn nhiều đại biểu chưa quan tâm và chưa phát huy tốt vai trò trách nhiệm của người đại biểu dân cử đối với hoạt động chất vấn tại kỳ họp. Có đại biểu từ đầu nhiệm kỳ đến nay chưa tham gia chất vấn hoặc đề xuất nội dung chất vấn nào tại kỳ họp. Tại một số kỳ họp, hoạt động chất vấn còn được tổ chức sơ sài, chất vấn cho có lệ, hoặc nhằm đáp ứng hoàn thành chương trình kỳ họp. Nội dung chất vấn còn thiếu chiều sâu, thiếu mạnh dạn, thẳng thắn, nên chưa thu hút được đại biểu dự kỳ họp tham gia tranh luận; việc tranh luận, truy vấn để làm rõ tận cùng vấn đề vẫn còn nhiều hạn chế. Chất lượng giải trình của thủ trưởng một số cơ quan, đơn vị chưa cao, chưa trọng tâm, còn tranh thủ diễn đàn để báo cáo hoạt động của cơ quan mình, hoặc trả lời chung chung; có trường hợp còn đổ lỗi cho điều kiện khách quan hay do cơ chế; nêu giải pháp khắc phục, sửa chữa tồn tại hạn chế chưa cụ thể; một số cơ quan, đơn vị được chất vấn gửi nội dung trả lời đến kỳ họp chậm trễ nên đại biểu không có đủ thời gian nghiên cứu trước. Việc theo dõi, giám sát kết quả thực hiện lời hứa của người đứng đầu cơ quan, đơn vị được chất vấn chưa thường xuyên và triệt để... Có nhiều nguyên nhân của những tồn tại, hạn chế vừa nêu, song cơ bản nhất vẫn là vấn đề thuộc về tinh thần trách nhiệm, kỹ năng nghiệp vụ và tâm lý cả nể, ngại đụng chạm, dĩ hòa vi quý của người đại biểu; bên cạnh đó thì các quy định về cơ

chế chính sách đối với hoạt động của người đại biểu chưa hoàn thiện cũng tác động không nhỏ đến việc phát huy vai trò trách nhiệm của người đại biểu.

Từ thực tế nêu trên, đề hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn tại kỳ họp HĐND thời gian tới có hiệu quả, bên cạnh việc hoàn thiện cơ chế chính sách liên quan đến hoạt động của người đại biểu, thì yêu cầu đặt ra đối với chủ thể thực hiện quyền chất vấn là cần phải có những kinh nghiệm, kỹ năng nhất định. Qua thực tiễn hoạt động chất vấn tại các kỳ họp của HĐND cấp huyện tại địa phương thời gian qua, tôi xin trao đổi một số nội dung để các đại biểu tham dự hội nghị cùng thảo luận và cho ý kiến:

Thứ nhất, chọn vấn đề chất vấn: Đại biểu nên lựa chọn các vấn đề liên quan đến lĩnh vực mà mình am hiểu, thường là vấn đề bức xúc được dư luận và cử tri quan tâm. Lựa chọn những nội dung chất vấn đang được dư luận quan tâm sẽ nhận được ủng hộ từ các đại biểu khác và công chúng. Chất vấn cần phải có bằng chứng, có cơ sở thuyết phục; nếu đại biểu chỉ dựa vào dư luận mà không tìm hiểu kỹ thì vấn đề chất vấn, thông tin đưa ra sẽ không đảm bảo độ tin cậy. Trong trường hợp đại biểu có được thông tin có giá trị nhưng chưa có điều kiện kiểm tra, xác minh thì chỉ nên nêu thông tin đó như một nguồn tin để hỏi người bị chất vấn có biết sự việc đó hay không? nếu có thì ở mức độ nào? và trách nhiệm của người bị chất vấn về vấn đề đó ra sao? Hạn chế việc chọn và đi sâu vào những vấn đề nóng nhưng chưa có thông tin đầy đủ, khi các cơ quan chức năng còn đang làm rõ và chưa có biện pháp xử lý, hoặc những vấn đề quá chi tiết, không mang tính phổ biến.

Thứ hai, thu thập thông tin: Khi đại biểu HĐND đã xác định được vấn đề chất vấn thì sẽ tiến hành thu thập các thông tin cần thiết phục vụ cho việc đặt câu hỏi chất vấn. Đại biểu có thể thu thập thông tin từ các nguồn như báo chí, mạng xã hội; ý kiến kiến nghị và đơn thư của cử tri; trực tiếp nắm bắt qua khảo sát thực tế; qua làm việc với các cơ quan, tổ chức liên quan; từ báo cáo trình kỳ họp và báo cáo của các cơ quan, đơn vị liên quan; từ kiến nghị của UB.MTTQVN; thông qua hội nghị; tra cứu tài liệu... Việc thu thập thông tin cần được tiến hành bài bản, nguồn tin thu thập cần có sự chặt chẽ, xác minh tính chính xác và độ tin cậy.

Thứ ba, chọn đối tượng trả lời chất vấn: Đối tượng trả lời chất vấn phải liên quan trực tiếp đến nhiệm vụ, quyền hạn, trách nhiệm của nội dung chất vấn. Do đó, trước khi đặt câu hỏi chất vấn, đại biểu phải giải quyết được hai câu hỏi: Thứ nhất, vấn đề chất vấn thuộc trách nhiệm của người đứng đầu cơ quan, đơn vị nào; thứ hai có xuất phát từ nguyên nhân chủ quan hay không? Nếu vấn đề chất vấn không xuất phát từ nguyên nhân chủ quan thì cần phải cân nhắc có nên chất vấn hay không, và nếu chất vấn thì chỉ nên quan tâm đến việc đưa ra giải pháp khắc phục chứ không nên truy vấn trách nhiệm cá nhân người đứng đầu.

Thứ tư, trình bày nội dung chất vấn: Các câu hỏi chất vấn của đại biểu thường là nhằm xác định thực trạng vấn đề, nguyên nhân sự việc hoặc trách

nhiệm của người đứng đầu cơ quan, đơn vị có thẩm quyền. Thông thường có 2 dạng câu hỏi chất vấn: Câu hỏi đóng, là dạng câu hỏi dẫn đến câu trả lời “có” hoặc “không”; câu hỏi mở, là dạng câu hỏi yêu cầu người trả lời phải đưa ra ý kiến. Để chất vấn có hiệu quả, các câu hỏi nên ngắn gọn, rõ ràng. Tránh hỏi những vấn đề mang tính chất chung chung, hoặc hỏi để biết, hỏi gây hiểu nhầm, hỏi không rõ quy trách nhiệm cho ai, không đặt vấn đề về thời gian và cách thức giải quyết; tránh chất vấn nội dung trùng lặp, hoặc nội dung đã được trả lời trước đó. Thái độ chất vấn mềm dẻo, nhưng thẳng thắn và mang tính xây dựng. Việc trình bày nội dung chất vấn sẽ thuyết phục hơn nếu có hình ảnh, video, vật chứng... để minh họa. Tập trung nghe trả lời, khi cần thì đặt thêm câu hỏi, truy đến cùng vấn đề để làm rõ trách nhiệm.

Thứ năm, thảo luận vấn đề chất vấn: Trong hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn, cần có sự trao đổi ý kiến giữa đại biểu chất vấn với người bị chất vấn, giữa đại biểu chất vấn với đại biểu khác và với người bị chất vấn. Thảo luận nhằm đưa ra những ý kiến phản biện, từ đó giúp cho đại biểu khai thác được nhiều khía cạnh của vấn đề, bình tĩnh lắng nghe ý kiến người khác, dù đó là ý kiến trái chiều; giúp đại biểu hình thành những nhận thức mới từ những ý kiến khác nhau... Để làm được như vậy, Chủ tọa kỳ họp phải điều hành linh hoạt, gợi mở vấn đề để đại biểu tham gia “truy vấn” làm sáng tỏ vấn đề và quy trách nhiệm cụ thể cho người bị chất vấn.

Thứ sáu, xem xét trả lời chất vấn: Việc gửi trước nội dung trả lời chất vấn sẽ giúp cho đại biểu có thời gian nghiên cứu sâu hơn, so sánh nội dung trả lời với tình hình thực tế đang diễn ra để tìm hiểu, xác định rõ vấn đề cần giải quyết. Nắm rõ chức năng, nhiệm vụ và thẩm quyền giải quyết của từng người bị chất vấn để trong trường hợp cần thiết có thể tiếp tục đưa ra những kiến nghị sát thực, đúng địa chỉ. Tại phiên chất vấn công khai, nếu người trả lời chất vấn giải trình chưa rõ thì đại biểu cần tranh luận, truy vấn đến cùng nhằm mục đích làm sáng tỏ vấn đề với tinh thần xây dựng, tìm ra giải pháp khắc phục khả thi và hiệu quả. Đối với những nội dung trả lời có đưa ra các phương án giải quyết thì đại biểu cần yêu cầu người trả lời chất vấn xác định cụ thể về thời gian, cách thức, lộ trình giải quyết từng vấn đề.

Việc theo dõi giải quyết vấn đề sau chất vấn là rất quan trọng. Định rõ thời gian giải quyết vấn đề là yêu cầu bắt buộc của người bị chất vấn. Sau thời gian đó mà vấn đề chưa được giải quyết, đại biểu phải có động thái nhắc nhở, cần thiết tổ chức giám sát và đề nghị HĐND ra các Nghị quyết theo thẩm quyền.

Thứ bảy, phát huy vai trò, trách nhiệm của người đại biểu: Để phát huy tốt vai trò trách nhiệm của người đại biểu dân cử nói chung và để nâng cao hiệu quả hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn tại kỳ họp HĐND nói riêng, người đại biểu cần phải luôn ý thức rằng, mình là cầu nối và là đại diện tiếng nói của cử tri và quần chúng nhân dân đến các cơ quan nhà nước có thẩm quyền. Trách nhiệm trước tiên của người đại biểu là phải luôn nắm rõ, nắm vững quan điểm, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước, để từ đó có thái độ, chính kiến

đúng đắn, phù hợp trước diễn đàn kỳ họp. Tích cực tiếp cận, tìm hiểu, nắm bắt thông tin dư luận, lắng nghe ý kiến kiến nghị, nguyện vọng của cử, nhất là đối với những vấn đề nóng, bức xúc để từ đó có tiếng nói kịp thời tại nghị trường. Để trở thành một đại biểu luôn có “ấn tượng” với nhân dân và cơ quan nhà nước trong hoạt động chất vấn, người đại biểu cần luôn tích cực nghiên cứu, tìm hiểu tài liệu để nâng cao trình độ chuyên môn và kỹ năng công tác; đặc biệt cần mạnh dạn xóa bỏ tâm lý cả nể, ngại đụng chạm, dĩ hòa vi quý.

Tóm lại, chất vấn và trả lời chất vấn, với mục đích cuối cùng là để tìm ra bản chất của vấn đề và đưa ra hướng giải quyết phù hợp. Do đó, cần có sự thẳng thắn, mang tính xây dựng, có lý lẽ và thực tiễn thuyết phục; không cần thiết tạo áp lực hay có thái độ gay gắt, căng thẳng, quá lời. Vấn đề chất vấn và trả lời chất vấn cần được rút kinh nghiệm thường xuyên để cải tiến, đổi mới, nếu không sẽ dễ trở thành hình thức, hiệu quả không cao, không đáp ứng được nguyện vọng của cử tri và quần chúng nhân dân./.